

המלחמה באיראן מנקודת מבטן של מדינות המפרץ

מאת יואל גוז'נסקי ורון טירה | גיליון 2128 | 15 באפריל 2026

המלחמה בין איראן, ארצות הברית וישראל לא שיפרה, נכון לעתה, את מצבן האסטרטגי של מדינות המפרץ, ויתכן שהיא אף החמירה אותו. למרות הפגיעות שספגה איראן, המשטר מוכיח עמידות תוך שמירה על מנופי לחץ מרכזיים – יכולת להפריע לשיט במצרי הורמוז ולפגוע בצינורות "עוקפים" ובתשתיות אנרגיה קריטיות במדינות המפרץ. במקביל, המלחמה חידדה בעיני מדינות המפרץ את מגבלות הערבות הביטחונית האמריקאית. כתוצאה מכך ולנוכח העובדה כי אין בידן פתרונות אופטימליים, סביר שהן ימשיכו במדיניות של גידור: המשך ההישענות על ארצות הברית, העמקת ההתעצמות הצבאית (בעיקר הגנה מפני טילים וכטב"מים) וככל האפשר הסתמכות עצמית, לצד גיוון שותפויות אזוריות ובינלאומיות וניסיון להפחית מתחים עם איראן.

מוקדם מדי לסכם את השלכות המלחמה בין ישראל וארצות הברית לבין איראן, שכן המשא ומתן בין ארצות הברית לאיראן טרם הסתיים והפסקת האש נמשכת. יתכן גם שהלחימה תתחדש ואף תסלים. ככלל, נדרש פרק זמן ממושך על מנת להעריך מה מולידה מלחמה, בוודאי מלחמה אזורית בעלות השלכות גלובאליות. ועם זאת, מאמר זה יספק הערכה ראשונית אשר למלחמה בשלב זה של הפסקת האש, והשלכותיה מהפרספקטיבה של מדינות המפרץ.

ההקשר האסטרטגי

הערבות האמריקאית לביטחוןן של מדינות המפרץ היא אבן הראשה של הסדר האזורי עוד מהמחצית השנייה של המאה הקודמת. על רקע זה, המחנה המדיני-אסטרטגי הדומיננטי במזרח התיכון הוא של המחנה הפרו-אמריקאי, והוא המייצב העיקרי בזירה. אמנם, בשנים האחרונות אותגר סדר אזורי זה במספר דרכים, וביניהן הצבת סימני שאלה לגבי מידת המחויבות האמריקאית לביטחוןן מדינות המפרץ, ניסיונות של מעצמות אחרות ובעיקר סין להגביר את השפעתן במרחב, התגברות מאמצי ההשפעה האזורית של איראן והאסלם הפוליטי, וגם מידה מסוימת של ניסיון להוביל מדיניות עצמאית מצד חלק מהמדינות. אתגרים אלה הביאו חלק מהמדינות במפרץ לנקוט גישת גיוון משענות, שלאורה הם חיזקו את היחסים הביטחוניים עם מדינות אחרות, דוגמת סין, ואף שחקנים אזוריים אחרים דוגמת פקיסטן, לצד ניסיונות להפשיר את היחסים עם איראן כדי לצמצם את המתחות מולה.

המלחמה בין ישראל, ארצות הברית ואיראן חידדה חלק ממתחים אלה, ויתכן שאף תאיץ תהליכים שיאתגרו את מקומן המובהק של מדינות המפרץ במחנה הפרו-אמריקאי. נכון למועד הפסקת האש, איראן הצליחה לממש את האסטרטגיה הכפולה שלה במפרץ – גם הפרעה לחופש השיט במצרי הורמוז וגם תקיפה באש ופגיעה בתשתיות אנרגיה ותשתיות קריטיות אחרות במפרץ, באופן שאותת על אפשרות של העמקת הפגיעה בהן וביכולתן להמשיך ולייצא נפט וגז. הדימוי שמתגבש הוא שארצות הברית התקשתה להסיר את האיום, לא באמצעים ישירים (פתיחת המצרים, הגנה אפקטיבית נגד טילים, צייד משגרים ודיכוי מערכי האש האיראניים) ולא באמצעים עקיפים (לחץ על המדינה והמשטר האיראניים, בואך הפלתו). למעשה, מפרספקטיבה של מדינות המפרץ, הדרך להפסקת האש אינה נובעת מהכתבת תנאים אמריקאים

לאיראן, אלא מניסיון אמריקאי להסיר את האיום הכפול על המפרץ באמצעים הסכמיים לאחר מה שנתפס כאי-הצלחה של האמצעים הצבאיים, גם תוך ויתור, לפחות חלקי, על השגת מטרת המלחמה.

מלחמת איראן (השנייה) אמנם הסבה פגיעות קשות למשטר, לכלכלה וליכולת הצבאית האיראנית, אך המשטר האיראני הפגין עמידות גבוהה נוכח האיום החיצוני והפנימי, ולמעשה הוכיח במקרה זה את יכולתו לעמוד מול התקפה משולבת שניהלו נגדה המעצמה החזקה בעולם וישראל. הנהגה חלופית צומחת במהירות לאחר חיסולים, מערכי השיגור ברובם נותרו מוסתרים או שרדו במנהרות, ומערך הכטב"מים נותר אפקטיבי ומאיים. עדיין לא ברור מה יעלה בגורלו של האורניום המועשר לדרגת 60% ושל הצנטריפוגות השמורות בתת-קרקע, שברשות איראן. משמעות הדברים היא, שהפגיעות שספגה איראן לא שללו ממנה את אפקטיביות מנופי הלחץ המרכזיים שלה, כולל היכולת להפריע לחופש השיט במצרי הורמוז, היכולת לפגוע במדינות המפרץ באופן קשה יותר ושמירה על שלוחות אזוריות כמושות. מנופים אלה גם יחד הם כלי אסטרטגי שיאפשר לטהראן להפעיל לחץ גם בעתיד ובמגוון הקשרים שונים. איראן נמצאת בתודעת הישג והיא שומרת על רכיבי עוצמה משמעותיים, ולאור אפקטיביות המנוף על המפרץ וחוסר היכולת לשלול אותו – יתכן שהיא חשה חסינה יותר מתקיפה עתידית.

יתר על כן, בעקבות המלחמה, יתכן שהתיאבון האמריקאי – תחת ממשל טראמפ, ממשל רובליקאי או דמוקרטי עתידיים – לעימות צבאי נוסף עם איראן יפחת. משמעות זו, לצד האפשרות שלאור ההתפתחויות איראן תגיע למסקנה שמלחמה עם ארצות הברית וישראל היא חמורה מאוד איך "אינה סוף העולם", עלולה להגדיל את דרגות החופש של איראן ולהגביל את היכולת לרסנה במפרץ ומעבר לו.

מדינות המפרץ במלחמה

מדינות המפרץ השקיעו לאורך השנים משאבים ניכרים בביסוס מערכי הגנה מתקדמים, בהידוק הקשרים הביטחוניים עם ארצות הברית ובהעמקת שיתופי פעולה אזוריים. במקביל הן פעלו לשפר את יחסיהן עם איראן, כדי לגדר סיכונים ורצון מוצהר להפחית את סכנת ההסלמה עמה ולצמצם תמריץ איראני לפגוע בהן. למלחמה עצמה הן נקלעו על רקע התנגדות חלקן לתקיפה באיראן – לא משום ספק אשר להצדקת המהלך, אלא משום שהן צפו נכונה שהמלחמה תגבה מהן מחיר כבד. ככלל, ניכר פער בין הדיפלומטיה הפומבית שלהן, שממנה עלתה שלילה מוחלטת של המלחמה, לבין לחץ שהפעילו חלקן מאחורי הקלעים, להמשך המלחמה עד השגת לערעור המשטר, או למצער גריעה משמעותית של יכולותיו והסרת האיום עליהן.

המלחמה עם איראן אכן הציבה את מדינות המפרץ בעל כורחן בלב העימות. איראן זיהתה אותן כמנוף לחץ על ארצות הברית לקצר את משך המערכה. עם זאת ולמרות התקיפות האיראניות בשטחן, הן נמנעו מהצטרפות גלויה למערכה והעדיפו מדיניות זהירה: לאחר שהותקפו הן העניקו אפשרות לכוחות אחרים לפעול משטחן, ולפי דיווחים שונים נקטו פעולות התקפיות מוגבלות שניתן להתכחש להן. מדיניות זו שיקפה את חששן מפני החרפת הפגיעה האיראנית בהן, לצד אי-בהירות אשר ליעדי ארצות הברית במלחמה והערכת הסיכוי לעמוד בהם – כלומר, הן שקלו כל העת את צעדיהן לאור האפשרות הריאלית שהן ימשיכו לחיות לצד המשטר האיראני הנוכחי גם בעתיד. הפסקת האש התקבלה במדינות המפרץ בתחושת הקלה – משום שההתקפות עליהן פסקו – אך לא בתחושת הישג. סיום הלחימה אינו מסמן פתרון לבעיות שהובילו למלחמה מלכתחילה, ואף ייתכן שהוא מותיר אותן במצב אסטרטגי מורכב יותר מזה שנכנסו אליה. סימן שאלה מהותי עבורן הוא הסטאטוס של מצרי הורמוז וחוסר הבהירות אשר לתפקיד האיראני במצרים.

עם זאת, מדינות המפרץ אינן מקשה אחת. המלחמה המחישה את המחלוקות המשמעותיות בין שש מדינות המפרץ אשר לדרך הפעולה הרצויה מול איראן ולגבי המערכה, יעדיה ומשכה. פערים אלו הקשו על גיבוש מדיניות מפרצית אחידה, פגעו ביכולת לבודד את איראן ולקבל לגיטימציה למהלכים נגדה. עומאן שמרה על היחסים הפתוחים ביותר עם איראן, לא פעלה נגדה, והיא אף שותפה אפשרית בראיית איראן לניתור ופיקוח על התנועה במיצי הורמוז, בעוד איחוד האמירויות – המדינה שהותקפה באופן החמור ביותר על-ידי איראן (האמירותים טוענים כי [עד הפסקת האש יירטו 537 טילי קרקע-קרקע, 26 טילי שיט ו-2,256 כטב"מים](#)) – נקטה את הקו הניצי והחד-משמעי ביותר, פעלה נגדה בתגובה והעמיקה את שיתוף הפעולה הביטחוני עם ישראל. יתכן כי מספר התקיפות הגבוה באופן יחסי של איראן בשטח איחוד האמירויות קשור ליחסיה ההדוקים עם ישראל ורצון איראני "להענישה" על כך. בהריון ניסתה להעביר החלטת מועבי"ט לפי פרק 7 (המתיר שימוש בכח), וערב הסעודית מצידה ניהלה מדיניות של גידור סיכונים: [על אף תמיכתה הפומבית במלחמה האמריקאית](#) והעובדה שאפשרה הפעלת כח התקפי משטחה, היא נמנעה מהצטרפות גלויה למתקפה האמריקאית, התנהלה בזהירות במישור הדיפלומטיה

הפומבית ושמרה על הידברות שוטפת עם איראן למניעת הסלמה. כוויית צידדה בארצות הברית וספגה מתקפות קשות, וקטר ניסתה, כהרגלה, לנהל מדיניות בעלת כיוונים מנוגדים לכאורה: אפשרה לארצות הברית לפעול משטחה ובמקביל ניסתה לתווך בין איראן לארצות הברית ואף לחצה על האחרונה לסיים את המלחמה בשל החשש מהעמקת הפגיעה בה. איראן, מצדה, תקפה את כל מדינות המפרץ, גם אם במינונים שונים, בעיתוי שונה, ולעיתים תוך חילוקי דעות פנימיים בין הדרג המדיני והצבאי בקשר למדיניות האש כלפי המפרציות (מה שאף הוביל להתנצלות פומבית של נשיא איראן, מסעוד פזשכיאן, כלפיהן). ככלל, ככל שגברו ההתקפות האיראניות בשטח מדינות המפרץ, הן החמירו מצידן את ההתבטאויות בגנות איראן ואף החלו נוקטות, בשיתוף פעולה עם ארצות הברית, פעולות צבאיות שונות נגדה בחתימה נמוכה – אלא שגם זה לא הביא אותן להכריז מלחמה על איראן ולנתק את היחסים הדיפלומטיים עמה.

הסבר לפחות חלקי להתנהלותן של מדינות המפרץ במהלך המלחמה הייתה הערכתן כי המשטר האיראני ישרוד. בראייתן, תגובה צבאית-פומבית מצדן כלפי איראן לא הייתה עוצרת את התקיפות עליהן, לא הייתה מביאה להישג צבאי ממשי, ובעיקר הייתה מחריפה את התגובה האיראנית נגדן ומסכנת אפשרות לחזרה עתידית למדיניות של דטאנט מולה. לכן מלבד איחוד האמירויות הן נמנעו מהזדהות חד-משמעית עם ארצות הברית ומטרות המלחמה המוצהרות, ושמרו על "יכולת הכחשה" לפעולות צבאיות, שנקטו אותן. חלקן ביקשו להימנע משריפת גשרים מול טהראן, מתוך הבנה שהן יידרשו להמשיך לחיות לצידה בתום הלחימה כשהיא אולי אף יותר מסוכנת.

בעיית החלופות של מדינות המפרץ

לכאורה, ההקשר האסטרטגי מחייב את מדינות המפרץ לבחון מחדש את עמדתן כלפי הערבות שהעמידה ארצות הברית לביטחונן, ואת השלכות המלחמה על המדיניות, האסטרטגיה ואף מבנה המחנות במזרח התיכון. אך הבעייה של מדינות המפרץ היא היעדר חלופות טובות. אין בנמצא מעצמה עולמית אחרת המסוגלת להגן על מדינות המפרץ, ולסין ולרוסיה חסרה נכונות פוליטית או עוצמה צבאית המסוגלת להשפיע על הזירה בדומה לאלה של ארצות הברית. וכפי שהתברר, גם בריתות עם מעצמות צבאיות אזוריות - פקיסטן וטורקיה - הן יותר עניין לדיפלומטיה פומבית מאשר להגנה אמיתית על ביטחון, ואכן, הערבות הפקיסטנית לערב הסעודית והבסיס הטורקי בקטר לא השפיעו כלל על שיקולי או הפעלת הכח האיראניים.

ישראל אמנם הדגימה יכולת הפעלת כח מרשימה באיראן והטילה מספר דומה של חימושים אוויריים לזה שהטילה ארצות הברית, אך קשה לדמיין מצב בו ישראל ערבה לביטחונן של מדינות המפרץ. ראשית, ספק אם ישראל תצליח היכן שארצות הברית התקשתה – הבטחת חופש השייט במפרץ והגנה על מתקני האנרגיה של המפרציות. שנית, ישראל נתפסת במידה רבה כמי שהניעה את ארצות הברית למלחמה שעלותה למדינות המפרץ הייתה גבוהה בעוד הישגיה היו צנועים, ולכן כגורם שתורם לערעור היציבות ואף ככזה ששיקול הדעת שלו הוא בעייתי (בהמשך לבעייתיות בשיקול הדעת שיוחסה לישראל עקב התקיפה בקטר ב-9 בספטמבר 2025). ושלישית, מדיניות ממשלת ישראל במלחמת "חרבות ברזל", ביחס לסוגיה הפלסטינית והיעדר חזון אזורי ברור מצידה, מותירים בעיני מדינות המפרץ ספק אשר לתועלת שבהרחבת מעגלי שיתוף הפעולה עם ישראל. בנוסף, על אף הרכש הצבאי האיכותי שלהן בהיקפים גדולים, יכולת ההסתמכות העצמית הבטחונית של מדינות המפרץ נותרה מוגבלת, וספק אם הן – ביחד או לחוד – כשירות כיום לנהל לחימה עצימה מול מעצמה אזורית בסדר הגודל האיראני. ובוודאי הן אינן מסוגלות לקוות לתוצאה מוצלחת יותר מזו שהשיגה ארצות הברית לנוכח האתגר האיראני הכפול במצרי הורמוז ובמישור ההגנה על התשתיות הקריטיות במפרץ.

שאלה מרכזית היא, האם מדינות המפרץ ישנו את אסטרטגיית הגידור שלהן בעקבות המלחמה. יתכן שהישרדות המשטר האיראני והעובדה כי איראן שמרה על מרכיבי עוצמה שונים (גרעין, טילים) מעידה בראייתן כי הסביבה האסטרטגית במפרץ לא השתנתה מהותית ולכן הן יחזרו לנקוט מדיניות של גידור סיכונים כדי לנסות ולהפחית את הסבירות לעימות נוסף מול לאיראן ואם זה יתרחש להפחית את הסיכוי שיפגעו. זאת, במקביל להגברת ההשקעה בביטחון ובגיוון השותפויות אזוריות ובינלאומיות. חלק ממדינות המפרץ אף סבורות כי ארצות הברית נכנסה לעימות למרות הסתייגויותיהן, לא הצליחה להרתיע מפגיעה בהן, לא הצליחה להפסיק את התקיפות עליהן, ואף חתרה להפסקת אש כשהיא מותירה תנאי אי-ודאות משמעותיים. אלא שגם גידור הסיכונים וההפשרה מול איראן עצמה הם חלופה בעייתית. קשה להגיע לשיווי משקל דיפלומטי בין המעצמה האזורית הישעית, החותרת לייצוא המהפכה והרואה במפרץ את מרחב המחיה שלה, ובין מדינות סוניות פגיעות, ובמקביל בעלות עושר רב.

בה בעת, המלחמה מחדדת את הצורך בעקיפת צווארי הבקבוק של מצרי הורמוז ובאב אל-מנדב ובפיתוח פתרונות הולכה יבשתית של אנרגיה, ובעיקר צנרת שתוביל לים הערבי ולים האדום - ענין שהיה ידוע לפני המלחמה ואף נערכו אליו. אלא שגם אם תונח צנרת נוספת זו – ומדובר בתהליך של שנים רבות והשקעה רבה – איראן יכולה לפגוע גם בה, לכן גם היא במידה רבה צוואר בקבוק. בנוסף, היא לא תפתור את בעיית יכולת התקיפה האיראנית נגד תשתיות יבשתיות, וגם לא תפתור את כל אתגרי השילוח הימי של כל סוגי הסחורות, אך לפחות תפתור חלק מאתגרי ההובלה הימית של מגזר האנרגיה.

לסיכום, כשמדינות המפרץ עורכות מאזן ביניים של המלחמה, התוצאה שהן רואות לנגד עיניהן היא קרוב לוודאי שלילית. תוצאות המלחמה, עד כה, לא הצדיקו את המחיר הכבד שבראיתן הן שילמו ועוד עלולות לשלם. משום שאף לא אחת מהחלופות העומדות לרשותן היא מיטבית, סביר שהן תנקוטנה מדיניות מוכרת המשלבת התעצמות צבאית, כולל הגנה מפני טילים וכטב"מים; הסתמכות על ארצות הברית – משום שאין אופציות עדיפות אחרות – וחתימה לגיוון משענות, כולל ניסיון להפחית את רמת העימות מול איראן, שהוכיחה את יכולת ההיזק שלה והיעדר אלטרנטיבה בטוחה יותר להתמודדות עימה.